

NORGES HØYESTERETT

Den 16. februar 2011 avsa Høyesterett dom i

HR-2011-00370-A, (sak nr. 2010/1883), straffesak, anke over dom,

A (advokat Erik Keiserud)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (kst. statsadvokat Tone Aase)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bruzelius**: Saken gjelder straffutmåling for gjentatte tilfeller av seksuell omgang med to mindreårige jenter, jf. straffeloven § 195 annet ledd bokstav c, § 192 første ledd bokstav a og § 195 første ledd første straffalternativ.
- (2) Eidsivating lagmannsrett avsa 8. oktober 2010 dom med denne domsslutning:
 - ”1. A, født 25. desember 1950, frifinnes for forbrytelse mot straffeloven § 196 første ledd jf tiltalens post IV.
 2. A dømmes for forbrytelse mot straffeloven § 195 annet ledd bokstav c, straffeloven § 192 første ledd bokstav a og straffeloven § 195 første ledd første straffalternativ, alt sammenholdt med straffeloven § 62, til fengsel i 3 – tre – år og 6 – seks – måneder.

3. **A dømmes til å betale oppreisning til B med 100 000 – etthundretusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelse av dommen.**
4. **A dømmes til å betale oppreisning til C med 100 000 – etthundretusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelse av dommen.”**

- (3) Dommen er avsagt under dissens, idet én lagdommer og to meddommere fant at straffen passende kunne settes til fengsel i tre år.
- (4) Lagmannsrettens dom er avsagt etter domfeltes anke over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, oppreisningserstatningen og subsidiært straffutmålingen i Gjøvik tingretts dom 6. mai 2010. I tingretten ble straffen satt til fengsel i tre år. Der omfattet dommen også overtredelse av straffeloven § 196 første ledd, seksuell omgang med barn under 16 år (tiltalebeslutningen post IV). Frifinnelsen i lagmannsretten for denne tiltaleposten skyldtes at det ble lagt til grunn at overgrepene opphørte før fornærmede fylte 14 år.
- (5) Domfelte har anket til Høyesterett over straffutmålingen. Han gjør gjeldende at straffen er blitt for streng. Overtredelsene er ikke blant de alvorligste. Dette gjelder også for de tilfeller som er rubrisert som voldtekt til seksuell omgang. Påtalemyndigheten har påstått anken forkastet.
- (6) *Jeg er kommet til at anken ikke fører frem.*
- (7) A er en nå 60 år gammel mann som er funnet skyldig i utuktig seksuell omgang med sin samboers barnebarn i forbindelse med at jentene i helger og ferier overnattet hos ham og sin mormor.
- (8) Domfellelsen gjelder fem overgrep mot hver av jentene over relativt lange perioder. For den eldre av pikene dreier det seg om overgrep i en periode på to til tre år, fra hun var 11 til hun var 14 år, dvs. fra høsten 2003 til julen 2006. Domfelte oppsøkte henne på soverommet og førte en finger inn i skjeden (straffeloven § 195 første ledd første straffalternativ, (tiltalebeslutningen post III). Den første gangen holdt han henne fast med en hånd og den andre gangen holdt han en hånd over hennes munn. Disse overgrepene er rubrisert som voldtekt til seksuell omgang, jf. straffeloven § 192 første ledd bokstav a (tiltalebeslutningen post II). Straffeloven § 195 første ledd og § 192 første ledd bokstav a er her anvendt i konkurrans.
- (9) Overgrepene mot den yngre piken fant sted over et lengre tidsrom fra hun var 6 eller 7 år til hun var 11 eller 12 år, dvs. fra 2000 til julen 2006. Også hun ble oppsøkt av domfelte på soverommet, og den seksuelle omgangen bestod også her i at han førte en finger inn i skjeden (straffeloven § 195 annet ledd bokstav c, (tiltalebeslutningen post I).
- (10) Om det nærmere saksforholdet skriver lagmannsretten:

”B har i retten forklart at det første overgrepet skjedde i forbindelse med sommerferien da hun skulle opp i sjette eller syvende klasse. Hun var da 11 eller 12 år, og overnattet på gjesterommet i huset til tiltalte. Hun våknet av at tiltalte kom inn på rommet. Han dro trusa hennes litt ned og stakk en finger inn i skjeden hennes. B forsøkte å vri seg unna, men tiltalte holdt henne igjen med en arm over brystet mens han fortsatte å ha fingeren inni henne. Tiltalte stanset ikke til tross for at B begynte å gråte. Det neste overgrepet fant sted i forbindelse med julefeiring. Hun overnatter hos mormor og

tiltalte, og våknet av at tiltalte holdt en hånd over munnen hennes mens han stakk en finger inn i skjeden hennes. B har forklart at tiltalte har foretatt slike overgrep mot henne mellom 5 og 10 ganger. De første gangene hadde hun forsøkt å vri seg unna og rope på mormor, men etter hvert skjønnte hun at dette ikke nyttet og forholdt seg passiv. Siste gangen hadde hun ligget på sofaen i stuen i huset til mormor og tiltalte. Hun våknet av at tiltalte sto over henne. Da hun sa: "drit i" forlot han rommet. Lagmannsretten finner ingen grunn til å tvile på Bs forklaring, og legger den til grunn.

I dommeravhør tatt av C forklarer hun at overgrepene mot henne startet da hun gikk i første eller andre klasse. Tiltalte hadde kommet inn på soverommet der hun sov og tok hånden sin under trusa hennes. Han stakk fingeren inn i skjeden hennes, og hun forsøkte å vri seg unna. Det neste overgrepet skjedde i forbindelse med julefeiring hjemme hos mormor og tiltalte. C mente at hun på dette tidspunktet gikk i fjerde eller femte klasse. Hun lå i en dobbeltseng sammen med søsteren B, og våknet av at hun så en skygge borte ved sengen der B lå. Vedkommende, som var tiltalte, bøyde seg ned over B. C lot som om hun sov. Etter en stund kom tiltalte bort til henne og stakk hånden ned i trusa hennes, og fingeren inn i skjeden hennes. C mener at tiltalte har forgrepet seg på henne ca fem ganger, og at siste gangen skjedde da hun gikk i sjette klasse. Dommeravhøret av C ble avspilt i retten, og ga etter lagmannsrettens vurdering et troverdig inntrykk."

- (11) Jeg går så over til spørsmålet om hva som er riktig straff, og behandler først ulike forhold som forsvarer og aktor har trukket frem.
- (12) Overgrepenes alvorlighetsgrad er sentralt ved straffutmålingen. Domfelte har som nevnt ved fem anledninger stukket en finger inn i jentenes skjede. Forsvarer har med henvisning til lagmannsrettens mindretall anført at handlingene ligger i det nedre skiktet av seksuell omgang. Han har vist til at lovgiver, senest i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28, etter en konkret vurdering avstod fra å utvide samleiedefinisjonen til å omfatte innføring av fingre i skjede og endetarmsåpning, se side 215. Dette tilsier at lovgiver ikke anser slike overgrep å være blant de mer alvorlige.
- (13) Jeg er ikke enig i at overgrep hvor gjerningsmannen fører fingre inn i kroppens hulrom ligger i det nedre skiktet av seksuell omgang. I odelstingsproposisjon nr. 22 sier departementet at slike overgrep kan være like skadelige som inntrengning med gjenstander, og at inntrengning med en finger er særlig aktuelt ved overgrep mot barn. Departementet avstod imidlertid fra å la samleiedefinisjonen omfatte slike handlinger fordi man ikke ville innføre en minstestraft på tre år for alle slike handlinger. Det sies likevel samtidig at det ved straffutmålingen må tas hensyn til at "slik inntrengning, særlig ved overgrep mot små barn, kan være like straffverdig som for eksempel inntrengning med penis eller gjenstander", se side 214–215. Allerede i NOU 1991: 13 Seksuelle overgrep mot barn – straff og erstatning ble det uttalt at inntrengning i kroppens hulrom er klart mer skadelig enn seksuelle handlinger utenpå kroppen, se side 15.
- (14) Forsvarer har videre pekt på at påtalemyndigheten i mange saker ikke tar ut tiltale for voldtekt i tilfeller hvor seksuell omgang med barn er oppnådd ved bruk av like stor grad av tvang som i foreliggende sak. Jeg er ikke uenig i at påtalepraksis kan variere, men når domfellelsen omfatter seksuell omgang ved voldtekt, må det tas hensyn til straffenivået for voldtekt ellers ved straffutmålingen, jf. Rt. 2010 side 124 avsnitt 14 og 15. Og som aktor har pekt på, er strafferammen for overtredelse av straffeloven § 195 annet ledd bokstav c fengsel i 21 år.

- (15) Det må videre ses hen til at det er tale om overgrep over flere år overfor begge de fornærmede. Skadevirkningene øker erfaringsmessig med varigheten av overgrepene, jf. NOU 1991: 13 side 15.
- (16) Den omstendighet at overgriperen utnyttet et tillitsforhold, er også et vesentlig moment ved straffutmålingen.
- (17) Seksuelle overgrep fører ofte til skadevirkninger, men disse fanges vanligvis, med unntak for helt særlige tilfeller, opp av det generelle straffenivået, jf. Rt. 2010 side 124 avsnitt 21. Det er ikke opplyst at skadevirkningene for jentene er større enn det som normalt er tilfelle, selv om opplysninger om den eldste kan tyde på at skadevirkningene for henne til nå har vært større enn for søsteren.
- (18) Det er ikke helt enkelt ut fra rettspraksis å se hva som er et riktig straffenivå i denne saken. Ved fastsettelsen av den konkrete straffen er det på grunn av den vide strafferammen nødvendig å se hen til tidligere avgjørelser fra Høyesterett. Forsvarer har pekt på at lagmannsretten har fastsatt straffen uten å foreta en slik sammenligning. Jeg er enig i at lagmannsretten – så vel flertallet som mindretallet – burde ha redegjort for den straffutmålingspraksis som den bygget på, slik tingretten hadde gjort. En slik redegjørelse fremstår som særlig nødvendig når flertallet i dette tilfellet fastsatte en strengere straff enn aktors påstand.
- (19) Under forhandlingen er det vist til Rt. 2010 side 85, hvor en stefar masturberte en pike i barneskolealderen jevnlig i flere år. Da fornærmede var 13 år hadde domfelte ett samleie med henne. Straffen ble satt til fengsel i fire år og seks måneder. Overgrepene i den saken var mer alvorlige enn de som det nå skal fastsettes straff for, men de er på den annen side begått overfor to fornærmede.
- (20) I avgjørelsen i Rt. 2005 side 1235 ble en støttekontakt funnet skyldig i gjentatte tilfeller av seksuell omgang med to mindreårige gutter, i form av masturbasjon, men også ved en anledning ved innføring av penis i munnen på den ene fornærmede. Høyesterett la til grunn et straffenivå på fengsel i tre år og tre måneder. Saken har visse likhetstrekk med vår sak. Men det er enkelte forskjeller. Overgrepene foregikk over et kortere tidsrom, og var hyppigere. Med unntak av det tilfellet som ble rubrisert som samleie, dreiet det seg om overgrep i form av masturbering. Saken nå gjelder inntrengninger i skjeden til to fornærmede over et lengre tidsrom. To av tilfellene er rubrisert som voldtekt til seksuell omgang. I tillegg kommer, slik som fremhevet i Rt. 2009 side 1412 avsnitt 34, at det har skjedd en gradvis skjerpelse av straffen for seksuallovbrudd overfor barn, og at denne utviklingen bør fortsette. Eldre rettspraksis har da mindre interesse.
- (21) Forsvarer har pekt på Rt. 2008 side 1383, som gjaldt seksuell omgang ved to anledninger med en jente på sju år. Domfelte hadde ført inn en finger i pikens skjede og slikket hennes kjønnsorgan. Straffen ble satt til fengsel i ett år og ni måneder. Saken nå er mer alvorlig enn denne. Det skal som nevnt fastsettes en straff for fem overgrep overfor to fornærmede over et lengre tidsrom, hvor to av overgrepene er rubrisert som voldtekt til seksuell omgang. Disse forskjellene tilsier at straffen må bli vesentlig strengere.
- (22) Som nevnt er det ikke noe tilfelle som helt ut kan sammenlignes med den aktuelle saken. Men hensett til praksis, og da sett i lys av den straffskjerpelse som har funnet sted de

senere år, er jeg kommet til at det ikke er grunn til å sette ned lagmannsrettens straffutmåling.

(23) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

(24) Dommer **Tønder:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(25) Dommer **Falkanger:** Likeså.

(26) Dommer **Møse:** Likeså.

(27) Justitiarius **Schei:** Likeså.

(28) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: